

Posudek bakalářské práce *Příslaví v italském a anglickém překladu Jirotkova Saturnina*, kterou předložila **MONIKA SYSLOVÁ**, Ústav románských studií FF UK, ak. r. 2023/2024.

Monika Syslová si vybrala pro svou bakalářskou práci originální a obtížné téma, totiž srovnání všech přísloví, která se objevují ve slavném románu *Saturnin* Zdeňka Jirotky, v němž jak je známo představují výrazný prvek charakterizující (nejen) postavu tety Kateřiny. Pro tuto konfrontaci si vybrala italský a anglický překlad a na základě kompletního soupisu nalezených přísloví (je jich dobrých 58) se pokusila o analýzu toho, jak jsou do obou jazyků překládány.

Je třeba říci, že taková analýza je značně obtížná, pokud se nepustíme i do hlubších úvah o tom, jakou estetickou funkci v Jirotkově románu přísloví mají. Diplomantka si je těchto mezi dobře vědoma, proto se v zásadě (až na výjimky, o kterých bude řeč) drží rozboru, jehož hlavním kritériem je vnitřní struktura přísloví (propoziční, polypropoziční apod.) a to, zda si jazykové varianty ve zkoumaných třech jazycích významově odpovídají. Výsledkem je určitě cenný náhled na to, do jaké míry korespondují italská a anglická překladatelská řešení s originální předlohou. V konkrétním zpracování je nicméně patrné množství nedostatků, jak formálních, tak obsahových, ke kterým se posléze dostanu, ale nejprve jen stručné shrnutí základního rozvrhu celé práce.

Text je členěn do pěti kapitol. První představuje teoretický úvod, v němž autorka stručně prezentuje základní pojmy frazeologie a později pak užší definici přísloví v české, italské a anglické lingvistice. Následuje podkapitola věnovaná historii a vývoji přísloví, jejich vnitřní struktuře (zejména metrice) a obecněji paremiografii. Kapitola druhá je opět velmi stručné představení knihy *Saturnin*, po němž diplomantka přechází ihned k analýze nalezených přísloví. Kapitoly tři a čtyři jsou analogické, obě pojednávají o jazykových verzích, které jsou předmětem bádání. Pátá je celkové shrnutí.

Nyní přejdu k některým připomínkám, které jsou jak formálního, tak obsahového rázu. Pokud jde o formální zpracování, je zde na první pohled nešťastná (a přitom snadno odstranitelná) vada spočívající v exportu původního dokumentu do pdf včetně poznámkového aparátu, konkrétně je zde zachován jeden můj revizní komentář na s. 27 (navíc lze dodat, že zůstává bez řešení...), což v základním rozložení stránky vytváří nehezky šedý sloupec po pravé straně. Již tento formální nedostatek je dokladem toho, že finální úprava práce byla uspěchána. To se pak projevuje i v jiných ohledech, zejména v tom, že některé pasáže jsou skutečně příliš stručné, popř. se tu objevují i věty, které jsou syntakticky poněkud nevhledné (namátkou s. 16 dole).

Pokud jde o obsahové připomínky, vezmu je popořádku, jak se v práci postupně objevují.

– Jak už jsem říkal, některé pasáže jsou příliš stručné; některé teze či citace by zasluhovaly lepší vysvětlení. Např. na s. 13, kde čteme, že Milner a Barley považují přísloví za výroky. Co to znamená a je to pro účely práce podstatné? Na téže s. 13 je řeč o tom, že paremiologové se uchylují k syntaktickému pojetí věty.

– Na s. 15 je zajímavá teze převzatá ze sekundární literatury, která by opravdu stála za hlubší rozbor právě s ohledem na Jirotkův román (jde o to, že přísloví mohou být někdy dokladem hlouposti).

– Představení knihy na s. 17 je tak stručné, že není vůbec jasné, proč jsou v ní přísloví tak podstatná. Chápu, že nejde o literární práci, ale přesto by mohla být charakteristika daleko hlubší. To pak platí i pro komentáře k jednotlivým příslovím, které se často objevují v kontextech, které by čtenář měl znát.

– Na s. 18 máme pasáž, která s výše řečeným úzce souvisí. Mám za to, že by diplomantka mohla funkci přísloví popsat lépe a zajímavěji, popř. i s odkazem na nějakou sekundární literaturu (jistě existují literární studie o *Saturninovi*, které se tímto zabývají).

– Na s. 19, kde začíná komentář k italským protějškům českých přísloví, je znovu patrná stručnost, která je zde opravdu nepřijatelná – např. přísloví č. 1 je v italském překladu vynecháno. Proč? Nestálo by za to představit širší kontext, kde k tomu dochází?

– Na vícero místech (např. s. 22) se diplomantka pouští do soudů, které jsou dosti odvážné – říkat, že v kontextu díla se více hodí česká varianta, nedává dobrý smysl. Podobně pak na s. 41 a 45, když říká, že anglické přísloví je poetičtější.

– Na s. 22 nahoře, mezi *quattro* a *sacco* vzniká rým?

– U některých příkladů by diplomantka mohla uvést doslovný překlad jako jakousi glosu, aby bylo patrné, jak moc se od sebe liší.

– Na s. 22 je věta, které nerozumím. Co znamená, že je zde děj změněn? Naznačuje diplomantka, že italský překlad zcela „překopává“ dějové pozadí, aby se tam hodila daná varianta přísloví? To by ale měla doložit podstatným úryvkem.

– Na s. 29 – je opravdu smysl italského přísloví v tom, že se postižený má omluvit viníkovi?

– Na též s. 29 je konečně širší úryvek, který dokonale ukazuje, jak se v románu s příslovími často pracuje a proč jsou v kontextu díla tak vtípná. Jejich doslovný rozbor a vyvození nečekaných důsledků musí nutně hrát roli i ve volbě překladového protějšku.

– Na s. 33 nerozumím zmínce o tom, zda je italský překlad určen italským rodilým mluvčím.

– Když pak přejdeme k rozboru anglického překladu, zde se najednou objevuje dosti podstatná otázka, kterou měla diplomantka řešit již od začátku (byť to pro italskou verzi možná nebylo tak nápadné), totiž překladová řešení, která jsou doslovným překladem českého přísloví. Asi by bylo dobré odlišit situace, kdy v angličtině žádné podobné přísloví neexistuje (což diplomantka na základě lexikografických zdrojů správně dělá), a situace, kde je doslovné řešení zvoleno právě proto, abychom pochopili např. výše zmíněný úryvek o hasičích. Chápu, že není snadné to bezpečně určit.

– Od s. 35 máme podle diplomantky očekávat analýzu jen těch přísloví, která jsou ve slovnících, ale pak na to ten rozbor – čtu-li ti pozorně – nehledí a zabývá se všemi.

– Proč je tak pozoruhodný protiklad *štěstí – misfortune?* (s. 40).

– Na s. 47 (a pak na s. 48) je zcela nepochopitelné tvrzení, podle něhož je vyšší počet doslovných překladů v anglické verzi znakem nějaké nižší autentičnosti zvolených výrazů. Co je tím míněno?

– Na s. 49 jsou v závěru opět teze, které by vyžadovaly nějakou oporu v sekundární literatuře, např. alespoň v předmluvě k oběma jazykovým verzím.

– Na téže s. 49 píše diplomantka, že byly objeveny překvapivé závěry týkající se metod překladu literárních textů. Jaké závěry? Proč překvapivé? A kde je nějaká zásadní translatologická reference?

Jak je patrné, bakalářská práce Moniky Syslové je sice tematicky velmi originální, ale v konkrétním zpracování bohužel poněkud nezdařilá, a to jak formálně, tak obsahově. Část z těchto nedostatků mohlo být asi odstraněno při pečlivější revizi, část je přece jen dána obtížností tématu (pro něž by byla potřebná i důkladnější translatologická průprava). Práci lze přesto k obhajobě doporučit, ale nemohu ji hodnotit lépe než jako **dobrou**.

V Praze dne 27. srpna 2024

prof. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce